

Täysistunto

Torstai 12.1.2023 klo 16.00—17.59

7. Lakialoite laiksi rikoslain 47 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 63/2022 vp Kim Berg sd ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Berg, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.45 **Kim Berg sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme saaneet viime vuosina kuulla monista tapauksista, joissa työntekijöiden hyväksikäyttö on tullut ilmi. Ne eivät ole vain yksittäistapauksia vaan kertovat laajemmasta yhteiskuntaamme pesiytyneestä ilmiöstä. Ilmiöön täytyy puuttua työntekijöiden turvaamiseksi. Alipalkkaus kohdistuu usein heihin, jotka eivät tunne oikeuksiaan tai eivät uskalla kysyä niiden perään. Työmarkkinoilla haavoittuvimmassa asemassa olevien työntekijäryhmien — nuorten, ulkomaalaisten ja vammaisten — koon on ennustettu kasvavan lähitulevaisuudessa. Hyväksikäytön uhrien lisäksi myös rehellisesti toimivat yritykset kärsivät, sillä työntekijöiden hyväksikäytöllä haetaan usein taloudellista hyötyä tai parempaa kilpailuasetelmaa markkinoilla. Koko yhteiskunnan kannalta kyse on loppukädessä siitä, että yhteisiä pelisääntöjä, kuten lainsäädäntöä ja työehtosopimuksia, on noudatettava ja työntekijöitä arvostettava heidän asemastaan riippumatta. Alipalkkauksen kriminalisointia onkin tarpeen edistää ja viimein siirtyä sanoista tekoihin. Sen takia olen tehnyt nyt käsittelyssä olevan lakialoitteen.

Arvoisa puhemies! Ääripäinä ovat yksittäiset palkkaa koskevat erimielisyydet ja vakava hyväksikäyttö, mutta niiden väliin jää nykyisellään harmaa alue, sillä työnantaja voi maksaa työntekijöille johdonmukaisesti työehtosopimuksen alittavaa palkkaa pitkäänkin ilman rangaistusta. Nykyiset keinot alipalkkaukseen puuttumiseen eivät siis ole riittäviä, vaan myös lainsäädännön tasolla tarvitaan selkeyttä ja ongelmakohtien tukkimista. Lainsäädännön tulee suojella työntekijöitä parhaalla mahdollisella tavalla myös alipalkkaustapauksissa.

Jos harmaaseen alueeseen ei puututa, työnantajat ymmärtävät alipalkkauksen olevan kannattavaa, mikä vain ruokkii ilmiötä ja johtaa pahimmillaan työntekijöiden vakavan hyväksikäytön lisääntymiseen. Ilman toimivaa ja ongelman tunnistavaa lainsäädäntöä ovat muutkin toimet ilmiöön puuttumiseksi heikommalla pohjalla. Lakialoitteessa ongelmaan puututtaisiin lisäämällä rikoslakiin uusi pykälä, jolla kriminalisoidaan alipalkkaus. Rangaistavaan tekoon syyllistyisi työnantaja, joka tahallaan jättäisi noudattamatta sovelletta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2022 vp

vassa työehtosopimuksessa määriteltyä palkkaa. Työntekijöistä noin kymmenesosa työskentelee ilman työehtosopimusta. Näiden ihmisten alipalkkaukseen on vaikeampi puuttua, mutta puuttumismahdollisuuksia tulee selvittää myös heidän osaltaan.

Arvoisa puhemies! Palvelualojen ammattiliitto PAMin selvityksen mukaan 82 prosenttia suomalaisista aikuisista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että tilanteet, joissa maksetaan työntekijälle alan työehtosopimuksen määräykset alittavaa palkkaa, tulisi kriminalisoida ja maksaja tuomita rikoksesta. Alipalkkauksen kriminalisoinnille löytyy siis myös kansan tukea, ja selvityksiä on tehty tarpeeksi. On siis aika siirtyä tekoihin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

17.49 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Kiitos arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi tätä aloitetta.

Kuten edustaja Berg totesi, alipalkkauksen kriminalisoinnilla on laaja kansan tuki. Myös suurin osa yrittäjistä pitää kriminalisointia tarpeellisenä. Alipalkkaukseen puuttumisen tunnistetaan edistävän myös reilua kilpailua ja olevan elinkeinoelämän etu. Ja kuten tässä lakialoitteessa todetaan, niin hyväksikäytön uhreina ovat usein ulkomaalaiset työntekijät mutta myös nuorille ja vammaisille työntekijöille jätetään maksamatta pakollisia palkanlisäjä tahi peruspalkkaa maksetaan liian vähän.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan tuoda esille myöskin ei nyt suoraan tähän aloitteeseen liittyvän asian. Kehitysvammaisten kohdalla tulee esille myös toisenlaista, vakavaa alipalkkausongelmaa. Tällä hetkellä Suomessa on yli 2 000 kehitysvammaista, jotka työskentelevät niin sanotussa avotyötoiminnassa eli sosiaalihuollon palveluissa tavallisilla työpaikoilla. Avotyöstä ei siis saa palkkaa, vaan sosiaalitoimi voi maksaa kehitysvammaiselle verottomana avustuksena korkeintaan 12 euroa päivässä. He eivät myöskään ole työsuhteessa, eli heillä ei ole työsuhteeseen perustuvaa turvaa ja oikeuksia. Suurin osa näistä kehitysvammaisista kuitenkin tekee ihan tavallisia työtehtäviä ihan tavallisissa työpaikoissa. Tämä väärinkäyttö voitaisiin estää ottamalla käyttöön niin sanottu lineaarinen malli, jossa kehitysvammaisen eläke pienenee vähitellen palkkatulon kohotessa. Tämä olisi hyvin tarpeellista, koska monet näistä kehitysvammaisista eivät pysty työskentelemään tai eivät jaksaa työskennellä täysin kokoaikaisesti monistakin erilaista syistä. Tärkeätä olisi kuitenkin tässä asiassa mennä eteenpäin, koska myös kehitysvammaisilla on oikeus saada työstään palkkaa. Koska he työskentelevät siellä tavallisilla työpaikoilla, tekevät ihan tavallisia työtehtäviä, niin eräällä tavalla tämäkin on kehitysvammaisten hyväksikäyttöä, että he eivät saa palkkaa ja he eivät saa myöskään niitä työsuhteeseen kuuluvia etuja, vaikka ovat työyhteisön tasavertaisia jäseniä muutoin. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.